

**UNIVERSITATEA DE STUDII EUROPENE DIN MOLDOVA
ȘCOALA DOCTORALĂ ȘTIINȚE JURIDICE ȘI RELAȚII
INTERNAȚIONALE**

Cu titlu de manuscris

CZU: 343.1(043.2)

PĂUN Petru
ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICE ALE ÎNCETARII
PROCESULUI PENAL LA JUDECAREA ÎN FOND A
CAUZEI PENALE

SPECIALITATEA 554.03 – DREPT PROCESUAL PENAL

Rezumatul tezei de doctor în drept

Chișinău, 2026

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale, ”Științe Juridice și Relații Internaționale” a
Universității de Studii Europene din Moldova

Componenta Comisiei de susținere publică:

1. **Președinte - SEDLEȚCHI Iurie**, prof. univ., dr. în drept, USEM
2. **Conducător de doctorat – AIRAPETEAN Artur**, conf. univ., dr. în drept, USEM
3. **Referent oficial - OSOIANU Tudor**, prof. univ., dr. în drept, Academia ”Ștefan cel Mare” a MAI
4. **Referent oficial - EȘANU Adriana**, conf. univ., dr. în drept, Universitatea de Stat din Moldova
5. **Referent oficial - GRAMA Mariana**, conf. univ., dr. în drept, Universitatea de Stat din Moldova,
membru al comisiei de îndrumare

Susținerea va avea loc la data de 04.03.2026, ora 15-00 în ședința Comisiei de Susținere Publică din cadrul Școlii Doctorale ”Științe Juridice și Relații Internaționale” a Universității de Studii Europene din Moldova, adresa: Mun. Chișinău, str. Ghenadie Iablocikin 2/1, sala 200A.

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, la Biblioteca Universității de Studii Europene din Moldova și pe pagina web a Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (<https://anacec.md/ro/technical-staff/evaluations>).

Rezumatul a fost expediat la 28.01.2026.

Președinte al Comisiei de susținere publică	_____	SEDLEȚCHI Iurie prof. univ., dr. în drept
Conducător de doctorat	_____	AIRAPETEAN Artur conf. univ., dr. în drept
Autor	_____	PĂUN PETRU

CUPRINS

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII.....	3
CONȚINUTUL TEZEI.....	11
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	22
BIBLIOGRAFIE.....	27
LISTA PUBLICAȚIILOR LA TEMA TEZEI.....	28
ADNOTARE.....	29
ANNOTATION.....	30
АННОТАЦИЯ.....	31

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța problemei propuse spre cercetare. Dreptul procesual penal, în calitate de știință juridică, ramură distinctă a dreptului și obiect de studiu universitar, se află într-o continuă dinamică și transformare. Evoluțiile legislative influențează atât normele concrete ale dreptului procesual penal, cât și conținutul instituțiilor acestuia.

Scopul procesului penal este expres prevăzut în art. 1 din CPP, potrivit căruia „procesul penal are ca scop protejarea persoanei, societății și statului de infracțiuni, precum și protejarea persoanei și societății de faptele ilegale ale persoanelor cu funcții de răspundere în activitatea lor legată de cercetarea infracțiunilor presupuse sau săvârșite, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală și condamnată.”

În acest sens, procesul penal nu urmărește exclusiv sancționarea faptelor infracționale, ci asigurarea respectării legalității și a drepturilor fundamentale ale persoanei pe tot parcursul desfășurării sale.

Astfel, procesul penal reprezintă un mecanism juridic prin care se realizează, în mod echilibrat, atât tragerea la răspundere penală a persoanelor vinovate, cât și protecția persoanelor nevinovate împotriva oricărei condamnări ilegale sau neîntemeiate.

Încetarea urmăririi penale constituie una dintre problematicile centrale ale dreptului procesual penal, generând un spectru larg de cauze și condiții de aplicare. În jurul acestei instituții persistă, până în prezent, controverse teoretice și divergențe de opinie între doctrinari și practicieni. Problematicile referitoare la încetarea urmăririi penale se află într-o permanentă reconfigurare, reflectând dinamica evolutivă a sistemului normativ și necesitatea adaptării acestuia la noile realități juridice și sociale.

În acest context, Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat în anul 2003, a fost supus de-a lungul timpului unui număr semnificativ de modificări și completări legislative, care au influențat în mod direct reglementarea și aplicarea instituției încetării urmăririi penale.

Astfel, în conformitate cu normele legale în vigoare, legiuitorul a realizat o delimitare clară între încetarea procesului penal și încetarea urmăririi penale, stabilind competența organului de urmărire penală și a instanței de judecată, precum și regulile privind contestarea și examinarea de către judecător a plângerilor împotriva ordonanțelor de încetare. Totodată, au fost introduse inovații esențiale în procedura încetării procesului penal.

În acest sens, legislația procesual penală națională reglementează distinct instituția încetării urmăririi penale și pe cea a încetării procesului penal în faza de judecare a cauzei.

În cursul desfășurării urmăririi penale într-o cauză concretă apar frecvent circumstanțe care justifică adoptarea soluției de încetare a urmăririi penale. O parte dintre aceste temeiuri pot fi identificate încă din faza incipientă a procedurii penale, respectiv în momentul înregistrării cauzei, fiind vorba, în principal, despre circumstanțe care exclud tragerea la răspundere penală, precum lipsa faptei prevăzute de legea penală, intervenirea prescripției răspunderii penale sau aplicarea amnistiei.

În astfel de cazuri, urmărirea penală fie nu poate fi pornită, fie, dacă a fost totuși inițiată, urmează să fie încetată de îndată, întrucât continuarea acesteia ar fi lipsită de temei juridic.

În alte situații, organul de urmărire penală constată existența temeiurilor de încetare a urmăririi penale pe parcursul efectuării urmăririi penale, ca urmare a administrării probelor și a clarificării contextului faptic și juridic al cauzei. În ambele ipoteze, intervenția promptă și legală a organului de urmărire penală este esențială pentru prevenirea abuzurilor și pentru garantarea eficienței actului de justiție.

Totodată, în faza de judecare a cauzei, instanța de judecată are competența de a dispune încetarea procesului penal, în ipoteza în care sunt întrunite temeiuri expres prevăzute de lege. Acestea pot viza atât aspecte de ordin procedural (cum ar fi retragerea plângerii prealabile sau împăcarea părților în cazul infracțiunilor pentru care legea prevede aplicarea împăcării), cât și aspecte de fond (precum decesul inculpatului sau existența unei hotărâri definitive pentru aceeași faptă).

Astfel, în sistemul actual al temeiurilor de încetare a procesului penal, în anumite cazuri se ajunge la situații de concurență între temeiuri, iar regulile privind soluționarea acestei concurențe nu sunt suficient de clar înțelese de către practicienii dreptului.

În acest context, actualitatea și importanța temei derivă din necesitatea imperioasă de a realiza o analiză aprofundată și sistematică a temeiurilor legale și a celor practice care fundamentează încetarea procesului penal în faza de judecare a cauzei. Această problemă nu are doar relevanță teoretică, ci și o aplicabilitate practică majoră, întrucât incidența unor asemenea situații este frecventă, iar soluțiile adoptate de instanțele judecătorești sunt adesea divergente. În lipsa unei abordări coerente și bine fundamentate, se poate ajunge la interpretări arbitrare ale dispozițiilor legale, cu impact negativ asupra eficienței actului de justiție.

Nu în ultimul rând, din perspectivă doctrinară, instituția încetării procesului penal în instanță rămâne relativ insuficient explorată în literatura juridică națională, în special sub aspectul corelației sale cu noile orientări în materia politicilor penale, cu standardele internaționale privind protecția drepturilor omului și cu tendințele moderne de umanizare a justiției penale.

Încadrarea temei în preocupările internaționale, naționale și zonale, precum și în contextul colectivului de cercetare și al perspectivelor inter- și transdisciplinare, este deosebit de relevantă.

Începând cu 13 iulie 1995, Republica Moldova și-a asumat angajamente importante prin obținerea calității de stat membru al Consiliului Europei. Ulterior, prin Hotărârea Parlamentului nr. 1298 din 24 iulie 1997, a fost ratificată Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, încheiată la Roma la 4 noiembrie 1950, precum și unele protocoale adiționale.

Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale reprezintă un instrument juridic fundamental în arhitectura protecției internaționale a drepturilor omului. Odată cu ratificarea sa, dispozițiile Convenției au fost integrate în dreptul intern al Republicii Moldova, contribuind semnificativ la alinierea sistemului național la standardele europene privind drepturile și libertățile fundamentale. Caracterul inovator al Convenției, precum și mecanismul eficient de control jurisdicțional instituit prin Curtea Europeană a Drepturilor Omului, au transformat CEDO într-un pilon esențial al sistemului internațional de protecție a drepturilor omului.

În acest context, problematica drepturilor și libertăților consacrate de Convenție a devenit, în ultimele decenii, un obiect de reflecție și analiză intensă, fiind abordată atât în literatura juridică națională, cât și în cercetarea academică și în dezbaterile de specialitate la nivel internațional.

De asemenea, Acordul de Asociere¹ semnat între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană, Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, consacră în mod expres angajamentul părților față de respectarea și promovarea valorilor fundamentale ale democrației, statului de drept și drepturilor omului. Potrivit art. 2 alin. (1) al Acordului, respectarea principiilor democratice, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale, astfel cum sunt consacrate în Declarația Universală a Drepturilor Omului, în Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (CEDO), în Actul final de la Helsinki (1975) și în Carta de la Paris pentru o nouă Europă (1990), constituie un element esențial al cadrului asociativ. De asemenea, art. 12 alin. (3) subliniază că respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale reprezintă un principiu călăuzitor al tuturor acțiunilor de cooperare în domeniile libertății, securității și justiției. Prin semnarea acestui Acord, Republica Moldova a reafirmat în mod ferm alegerea sa strategică de a urma parcursul integrării europene. Aceste dispoziții reflectă integrarea profundă a standardelor internaționale și europene în arhitectura normativă a relației dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, conferind un cadru consolidat pentru promovarea și protecția drepturilor fundamentale la nivel național.

¹ Acordul de asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte. [online] [citat: 01.04.2024]. Disponibil:

Având ca punct de reper angajamentele asumate prin Acordul de Asociere, la data de 17 iunie 2022, Comisia Europeană a emis un aviz² oficial privind cererea Republicii Moldova de aderare la Uniunea Europeană. Acest demers a marcat o etapă decisivă în evoluția relațiilor dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, care au intrat într-o nouă fază strategică odată cu recunoașterea, de către Consiliul European, a perspectivei europene a Republicii Moldova și acordarea statutului de țară candidată, la 23 iunie 2022.

În acest context, Comisia Europeană a formulat un set de nouă condiționalități esențiale pentru avansarea procesului de aderare, menite să consolideze statul de drept și capacitatea instituțională a statului. Printre aceste recomandări se regăsesc: implementarea unei reforme cuprinzătoare a justiției, intensificarea eforturilor de combatere a corupției, creșterea eficienței în recuperarea activelor provenite din infracțiuni, precum și modernizarea administrației publice. Parcurgerea acestor etape este esențială pentru alinierea Republicii Moldova la criteriile politice și instituționale necesare integrării în Uniunea Europeană și reflectă angajamentul său ferm față de valorile europene.

Republica Moldova este într-o perioadă de tranziție și anume de armonizare a legislației naționale cu *acquis-ul* comunitar, ceea ce reprezintă un pas esențial în direcția consolidării unei justiții echitabile, eficiente și de calitate, contribuind totodată la garantarea independenței și imparțialității sistemului judiciar – principii fundamentale ale statului de drept.

În acest context, reforma sectorului justiției rămâne o prioritate strategică națională, având o importanță majoră nu doar din perspectiva integrării europene, ci și pentru asigurarea funcționării democratice a instituțiilor și pentru protecția efectivă a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. O justiție independentă și credibilă constituie o condiție indispensabilă pentru edificarea unei societăți democratice autentice, în care supremația legii și respectul față de valorile statului de drept sunt pe deplin garantate.

Scopul lucrării constă în realizarea unei cercetări multiaspectuale și complexe a instituției încetării procesului penal la judecarea cauzei penale în fond, preponderent a legislației procesuale penale și a jurisprudenței naționale, internaționale, precum și a problematicii aplicării instituției respective de către instanța de judecată.

Obiectivele tezei, rezidă în:

² Avizul Comisiei Europene privind cererea Republicii Moldova de aderare la Uniunea Europeană. [online] [citat: 01.04.2025]. Disponibil: <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/202206/Republic%20of%20Moldova%20Opinion%20and%20Annex.pdf>

- analiza situației doctrinare în domeniul încetării procesului la judecarea cauzei penale în fond, în Republica Moldova, România, și alte state;
- studiul legislației procesual-penale și al practicii aplicării acesteia la încetarea procesului penal;
- identificarea și studierea aspectelor generale privind încetarea procesului penal la judecarea cauzei în fond;
- analiza instrumentelor naționale și internaționale în materie de încetare a procesului penal de către instanța de judecată;
- determinarea și cercetarea garanțiilor procesuale care asigură realizarea scopului procesului penal și a drepturilor participanților la procesul penal;
- realizarea unei analize conceptuale a temeiurilor și condițiilor încetării procesului penal, precum și identificarea lacunelor în reglementarea juridică și a problemelor de aplicare a legii care decurg din acestea;
- analiza și evaluarea reglementărilor legale privind încetarea procesului penal din legislația altor state;
- cercetarea practicii judiciare naționale, a hotărârilor Curții Constituționale a RM, a României, privind soluția încetării procesului penal;
- formularea propunerilor *de lege ferenda* și a recomandărilor, menită să eficientizeze practica judiciară și să optimizeze soluția încetării procesului penal.

Ipoteza de cercetare. Dacă temeiurile legale și condițiile procedurale pentru încetarea procesului penal în faza de judecare a cauzei vor fi identificate și clarificate, iar o fundamentare teoretică și practică va fi elaborată pentru a asigura aplicarea corectă a soluției de încetare a procesului penal în instanță, atunci aplicarea acestor norme va contribui la uniformizarea practicii judiciare și la garantarea respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale părților implicate în procesul penal.

Sinteza și justificarea metodelor de cercetare. Lucrarea a fost elaborată prin aplicarea unui complex de metode și procedee științifice, care au permis abordarea cuprinzătoare și riguroasă a problematicii încetării procesului penal în faza de judecare a cauzei. În acest sens, metoda istorică a fost utilizată pentru a examina evoluția instituției încetării procesului penal în diferite perioade pe teritoriul Republicii Moldova, iar metoda sistematică a permis investigarea corelațiilor și interdependențelor dintre normele procesual-penale și principiile fundamentale ale dreptului penal și procesul penal. Prin metoda comparației au fost analizate dispozițiile normative din legislația altor state, raportate la cadrul legislativ al Republicii Moldova, în vederea evidențierii particularităților și tendințelor în materie de încetare a procesului penal. Metoda logică a facilitat construirea unor

raționamente coerente și riguroase, bazate pe analiza deductivă și inductivă, iar metoda textuală a asigurat interpretarea precisă și adecvată a normelor legale prin analiza gramaticală și semantică a termenilor juridici. În completare, metoda analizei documentelor a fost folosită pentru colectarea și evaluarea datelor calitative și cantitative relevante, inclusiv a actelor normative și a sentințelor judecătorești, iar metoda studiului de caz a permis examinarea detaliată a unor spețe concrete privind aplicarea instituției încetării procesului penal de către instanțe, oferind astfel o perspectivă descriptivă și explicativă asupra practicii judiciare. Această combinație de metode a garantat o abordare integrată și fundamentată a temei, asigurând atât rigoarea teoretică, cât și relevanța practică a concluziilor formulate.

Baza empirică a cercetării este reprezentată de jurisprudența relevantă a Curții Europene a Drepturilor Omului (CtEDO), a Curții Constituționale a Republicii Moldova, precum și a Curții Constituționale a României, precum și din spețe extrase din practica instanțelor judecătorești naționale.

Descrierea situației în domeniul de cercetare. Subiectul încetarea procesului penal în instanța de judecată a fost abordat de mai mulți teoreticieni, care au cercetat această instituție în contextul său general. Printre aceștia se numără doctrinarii consacrați din Republica Moldova, precum D. Roman, I. Dolea, T. Vizdoaga, Iu. Sedlețchi, T. Osoianu și alții. De asemenea, diverse aspecte ale acestei teme au fost analizate și de alți autori consacrați din alte state, cum ar fi M. Udroiș, A. Crișu, T. Toader, Gh. Mateuș, A. Zarafiu, Gr. Theodoru, I. Neagu și alții din România, precum și din Federația Rusă, precum M. Strogovici, V. Daev, N. Bucsha, O. Vinogradova și alții.

Deși contribuțiile numeroșilor cercetători la analiza problematicii legate de încetarea procesului penal la judecarea cauzei, sunt incontestabile, studiile de specialitate consacrate acestui subiect tratează aspectele generale ale instituției, însă nu abordează în profunzime particularitățile aplicării temeiurilor de încetare a procesului penal la faza judecării în fond. Mai mult, tema nu a fost suficient explorată prin prisma standardelor internaționale privind dreptul la un proces echitabil, iar analiza comparativă în contextul dreptului procesual-penal al altor state rămâne lacunară.

Noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor obținute. Noutatea și originalitatea științifică a cercetării derivă din faptul că, deși instituția încetării procesului penal în faza de judecare a cauzei este aplicată frecvent de instanțele naționale, există puține studii care să ofere o perspectivă amplă și aprofundată asupra esenței și caracteristicilor sale juridice. Cercetarea acestei instituții este necesară din punct de vedere teoretic, întrucât analizează atât temeiurile legale și condițiile aplicării încetării procesului penal, cât și implicațiile sale practice în raport cu drepturile și libertățile fundamentale ale părților, precum și cu procedurile judiciare specifice desfășurării procesului penal.

Teza reprezintă, de asemenea, o cercetare aprofundată și inovatoare, realizată prin prisma legislației Republicii Moldova, a României, precum și a altor jurisdicții relevante, sprijinită de analiza jurisprudenței naționale și internaționale, în special a Curții Europene a Drepturilor Omului. Cercetarea urmărește identificarea problemelor existente în aplicarea normelor aferente acestei instituții și propune, totodată, soluții științifice și practice, inclusiv recomandări de lege ferenda, menite să contribuie la perfecționarea cadrului normativ procesual-penal și la consolidarea mecanismelor de protecție a drepturilor și libertăților fundamentale în procesul penal.

Problema științifică importantă soluționată în prezenta cercetare vizează analiza teoretică și juridică a instituției încetării procesului penal în faza de judecare a cauzei, precum și evaluarea normelor procedurale care stabilesc circumstanțele și motivele aplicării acestei soluții. Cercetarea examinează, totodată, corelațiile acestei instituții cu alte mecanisme procesuale și penale, având ca scop facilitarea aplicării corecte și uniforme a legislației procesual-penale, protejarea drepturilor fundamentale ale persoanei implicate și perfecționarea cadrului normativ existent în domeniu.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării. Contribuția prezentului studiu constă în realizarea unei investigații ample și pluridimensionale asupra instituției de drept procesual penal privind încetarea procesului penal în instanță, ale cărei sinteze și concluzii pot constitui un instrument valoros atât pentru mediul academic, cât și pentru profesioniștii din domeniul justiției penale. Valoarea teoretică a demersului este evidențiată de actualitatea problematicii abordate, de scopurile formulate și de direcțiile de cercetare stabilite, toate integrate într-o analiză riguroasă a rolului, naturii și particularităților acestei instituții procesuale în ansamblul procedurii penale.

Lucrarea poate servi drept suport metodologic și aplicativ pentru studenți în cadrul programelor de formare în științe juridice. De asemenea, recomandările formulate în partea aplicativă sunt deosebit de utile pentru practicieni – judecători, avocați și alți profesioniști din domeniul penal – oferind repere concrete pentru interpretarea și aplicarea corectă a normelor procesual-penale referitoare la încetarea procesului penal.

Aprobarea rezultatelor. Rezultatele științifice și tezele de bază ale prezentei lucrări au fost puse în discuție la ședințele Catedrei Drept public. Cercetările științifice și-au găsit reflectare în 9 publicații în reviste de specialitate din țară și de peste hotare, în rezumatele comunicărilor prezentate la conferințele științifice naționale și internaționale.

CONȚINUTUL TEZEI

Capitolul 1, intitulat *Analiza situației în domeniul încetării procesului penal la judecarea în fond a cauzei penale*, este consacrat analizei stadiului actual al cercetării științifice în domeniul încetării procesului penal în faza judecării în fond a cauzei penale, având ca obiectiv principal identificarea principalelor orientări doctrinare, a evoluțiilor conceptuale și a problemelor teoretico-practice existente. În acest scop, au fost examinate lucrări și studii de specialitate elaborate atât în Republica Moldova și România, cât și în alte state cu tradiție juridică relevantă.

Analiza doctrinară evidențiază faptul că instituția încetării procesului penal a suscitat un interes constant în literatura de specialitate, fiind abordată din perspective diverse: natura juridică, temeiurile de aplicare, efectele procesuale și raportul acesteia cu principiile fundamentale ale procesului penal. În doctrina din Republica Moldova, contribuții semnificative la cercetarea acestei instituții au fost aduse de autori precum D. Roman, I. Dolea, T. Vizdoaga, A. Airapetean, T. Osoianu, Iu. Sedlețchi, S. Țoncu ș.a., ale căror lucrări au fundamentat și dezvoltat conceptele de bază privind încetarea procesului penal, inclusiv în contextul judecării cauzei în fond.

Totodată, în doctrina română, problematica analizată a fost tratată pe larg de către savanți precum A. Crișu, A. Zarafiu, T. Toader, Gh. Mateuț, M. Udrioiu, Gr. Theodoru, I. Neagu ș.a., care au abordat instituția încetării procesului penal în strânsă legătură cu principiile legalității, aflării adevărului, rolului activ al instanței și garantării dreptului la un proces echitabil. Contribuțiile acestora sunt relevante atât sub aspect teoretic, cât și practic, oferind soluții interpretative și propuneri de lege ferenda.

De asemenea, literatura de specialitate din Federația Rusă oferă un cadru analitic comparativ valoros, prin lucrările unor autori precum G. Agheeva, S. Alekseev, M. Baglai, M. Bajanov, N. Bucsha, O. Vinogradova ș.a., care examinează încetarea procesului penal din perspectiva particularităților sistemului procesual penal rus, dar și în corelație cu standardele internaționale privind protecția drepturilor omului și eficiența justiției penale.

Analiza situației existente în domeniul investigat a permis evaluarea nivelului de cercetare a temei în doctrina de specialitate, relevând atât realizările doctrinare, cât și persistența unor lacune conceptuale și insuficiențe normative. În special, se constată o abordare fragmentară a încetării procesului penal în faza judecării în fond, precum și lipsa unei viziuni sistemice privind delimitarea acesteia de alte soluții procesuale, cum ar fi achitarea sau condamnarea.

În acest context, au fost clarificate obiectivele specifice ale cercetării și formulată problema științifică soluționată, care constituie fundamentul demersului teoretic și aplicativ al prezentei teze. Abordarea adoptată permite formularea unor concluzii argumentate și a unor recomandări pertinente,

orientate spre perfecționarea cadrului normativ și a practicii judiciare, contribuind astfel la dezvoltarea teoriei și aplicabilității instituției încetării procesului penal în dreptul procesual penal contemporan.

Capitolul 2, este consacrat ***Dimensiunii socio-juridice a instituției încetării procesului penal***, fiind orientat spre evidențierea rolului acesteia în realizarea scopului procesului penal, în asigurarea echilibrului dintre interesele individuale și cele ale societății, precum și în garantarea respectării drepturilor fundamentale ale participanților la proces.

S-a constatat că încetarea procesului penal în faza judecătii în fond constituie o instituție juridică distinctă, cu o semnificație socio-juridică deosebită, întrucât reflectă capacitatea sistemului de justiție penală de a reacționa flexibil și proporțional la situații în care continuarea judecătii nu mai este justificată din punct de vedere juridic sau social. Spre deosebire de faza urmăririi penale, în care încetarea procesului penal este determinată, preponderent, de lipsa premiselor legale pentru continuarea procedurii, în faza de judecată aceasta intervine în contextul unui cadru procesual prin care a fost sesizată instanța de judecată.

Analiza doctrinară realizată relevă existența unor abordări diferite cu privire la natura juridică și funcțiile încetării procesului penal în această fază. O parte a doctrinei o califică drept o soluție procesuală autonomă³, distinctă de achitare și condamnare, în timp ce alți autori⁴ o percep ca pe o formă de finalizare atipică a procesului penal, justificată de intervenirea unor cauze obiective sau subiective care înlătură răspunderea penală ori lipsesc procesul de finalitatea sa legitimă. Aceste divergențe doctrinare se regăsesc atât în literatura de specialitate din Republica Moldova, cât și în cea din România și Federația Rusă, unde clasificarea temeiurilor de încetare a procesului penal și delimitarea acestora de alte soluții procesuale constituie un subiect de dezbatere constant.

În acest context, cercetarea evidențiază necesitatea unei clasificări riguroase și coerente a temeiurilor de încetare a procesului penal, fundamentată pe criterii clare, precum natura juridică a cauzei de încetare, momentul procesual al intervenirii acesteia și efectele produse asupra raporturilor juridice procesual-penale. O asemenea clasificare este indispensabilă pentru a evita confuziile conceptuale dintre temeiurile aplicabile în faza urmăririi penale și cele specifice fazei de judecată, precum și pentru a asigura o aplicare uniformă și previzibilă a normelor procesual-penale de către instanțele de judecată.

³ UDROIU, M. *Procedura penală, Partea specială, ed. a 6-a*. București: Editura C. H. Beck, 2019, p. 504 – 509; NEAGU, I., DAMASCHIN, M. *Tratat de procedură penală – Partea specială, în lumina noului Cod de procedură penală, vol. 2*. București: Ed. Universul Juridic, 2015, p. 257.

⁴ ZARAFIU, A. *Procedura penală, Partea generală. Partea Specială, ed. a 2*. București: Ed. C. H. Beck, 2015, p. 446.

Unii procesualiști⁵, consideră că delimitarea temeiurilor de încetare a procesului penal trebuie să se realizeze în funcție de criteriile de drept material (substanțial) și de drept procedural. Temeiurile de drept material cuprind toate acele „împrejurări care exclud caracterul infracțional și sancționabil al faptei și se bazează pe normele dreptului penal.” Pe când, temeiurile de drept procedural reprezintă „condiții în care nu poate fi începută sau continuată activitatea procesual - penală, chiar dacă există toate elementele care indică săvârșirea unei infracțiuni și permit aplicarea unei pedepse.” Aceeași poziție este împărtășită și de către autoarea N. Bucsa.⁶

Doctrina identifică și alte criterii de clasificare a temeiurilor de încetare a procesului penal, respectiv: temeiuri care impun în mod obligatoriu încetarea procesului penal; temeiuri care conferă autorităților competente dreptul de a dispune o asemenea soluție; precum și o a treia categorie de temeiuri care exclud vinovăția inculpatului, în sensul că lipsa probelor privind vinovăția acestuia determină încetarea procesului penal.⁷

Nu împărtășim această poziție, din simplu motiv că, lipsa probelor privind vinovăția, privită ca temei de încetare a procesului penal, contravine principiului prezumției de nevinovăție, ceea ce obligă la adoptarea unei sentințe de achitare.

Procesul penal poate fi încetat numai în prezența unor temeiuri strict determinate de lege. Existența unei enumerări exhaustive a acestora, precum și formularea lor clară și precisă, constituie o premisă esențială pentru asigurarea legalității și temeiniciei activității procesual-penale desfășurate de procuror și de instanța de judecată la adoptarea soluției de încetare a procesului penal.

În practica judiciară română, s-a stabilit că „în ipoteza în care în aceeași cauză subzistă impedimente care atrag atât achitarea, cât și încetarea procesului penal, instanța trebuie să ia în considerare soluția achitării, excluzând soluția încetării procesului penal.”⁸

Dimensiunea socio-juridică a încetării procesului penal se manifestă în mod pregnant prin prisma garanțiilor procesuale care însoțesc aplicarea acestei instituții. Procesul penal are ca scop fundamental nu doar tragerea la răspundere penală a persoanei vinovate, ci și protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei, precum și apărarea intereselor legitime ale societății și ale

⁵ ДАВЫДОВ, П.М., МИРСКИЙ, Д.Я. *Прекращение уголовных дел в советском уголовном процессе*. Москва: Издательство Госюриздат, 1963, с. 10-11. ЖОГИН, Н.В., ФАТКУЛЛИН, Ф.Н. *Предварительное следствие*. Ор. cit., с. 305 – 306. БОБРОВ, В.К. *et. al.*, *Уголовный процесс*. Москва: Издательство Спарк, 1998, с. 306. ВАНДЫШЕВ, В.В. *Уголовный процесс: Курс лекций*. Санкт-Петербург, 2002, с. 222-223.

⁶ БУКША, Н. Ю. *Назначение института прекращения уголовного дела и уголовного преследования в российском уголовном судопроизводстве*. Дисс. на соиск. уч. степ. канд. юрид. наук. Краснодар, 2005, с. 60.

⁷ НЕСВИТ, В.В. *Процессуальный порядок освобождения от уголовной ответственности*. Автореф. дис. канд. юрид. наук., Москва, 2002, с. 14.

⁸ NEAGU, I., DAMASCHIN, M. *Tratat de procedură penală. Partea specială, ed. a 3-a*. București: Ed. Universul Juridic, 2021, p. 294.

statului împotriva infracționalității. În acest sens, încetarea procesului penal nu poate fi privită ca o abatere de la scopul procesului penal, ci ca un mecanism juridic menit să prevină exercitarea arbitrară sau disproporționată a puterii punitive a statului.

Aplicarea instituției încetării procesului penal trebuie să fie compatibilă cu exigențele dreptului la un proces echitabil, astfel cum este consacrat în instrumentele internaționale în materia drepturilor omului și în jurisprudența relevantă. În acest sens, sunt deosebit de importante respectarea dreptului la apărare, a dreptului de acces la justiție, precum și a dreptului părții vătămate de a obține repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune.

De astfel, „încetarea procesului penal fiind o decizie a subiectului competent, adică a judecătorului, cu privire la imposibilitatea continuării cauzei din motivul prezenței uneia dintre împrejurările prevăzute de lege, excluzând incriminarea și pedepsirea faptei, ori care permite eliberarea de răspundere penală a bănuیتului sau învinuitului. Odată cu încetarea procesului penal, activitatea procesuală asupra persoanei încetează complet, având efecte diferite în funcție de aplicarea unui temei sau altuia.”⁹

Cercetarea evidențiază faptul că încetarea procesului penal poate genera efecte juridice și sociale semnificative asupra tuturor participanților la proces, inclusiv asupra inculpatului, persoanei vătămate și societății în ansamblu. Prin urmare, aplicarea acestei instituții trebuie să fie rezultatul unei evaluări riguroase a circumstanțelor concrete ale cauzei, astfel încât să se asigure un just echilibru între interesul public de reprimare a infracțiunilor și necesitatea protejării drepturilor individuale.

În Capitolul 3, denumit ***Soluția încetării pe temeiurile care exclud continuarea procesului penal***, sunt examinate principalele situații juridice în care legea impune încetarea procesului penal, fiind evidențiată natura juridică a fiecărui temei, condițiile de aplicare, efectele procesuale produse și problematica apărută în practica judiciară. Analiza este realizată prin raportare atât la cadrul normativ intern, cât și la exigențele standardelor internaționale relevante, inclusiv jurisprudența instanțelor europene în materia drepturilor omului.

Un prim temei analizat îl constituie expirarea termenului de prescripție a tragerii la răspundere penală, instituție de drept penal material cu consecințe procesuale directe. Prescripția răspunderii penale exprimă voința legiuitorului de a limita în timp dreptul statului de a sancționa faptele penale, în considerarea scăderii interesului social pentru pedepsirea infracțiunii și a dificultăților probatorii generate de trecerea timpului. În faza judecării în fond, constatarea intervenirii prescripției impune încetarea procesului penal.

⁹ PAUN, P. Concepte generale privind încetarea procesului penal. În: *Promotion of Social and Economic Values in the Context of European Integration*, ed. a 6-a, 1-2 decembrie 2023, p. 116.

Autorul I. Dolea evidențiază că, „atunci când se constată intervenirea termenului de prescripție sau amnistie, încetarea poate avea loc doar cu acordul inculpatului. În ceea ce privește căile de atac asupra sentinței de încetare, este necesar de concretizat că acestea sunt condiționate de etapa judecării cauzei.”¹⁰

Cu privire la acordul inculpatului, se susține că, în cazul dispunerii încetării procesului penal în baza temeiurilor stipulate la art. 332 CPP, „acordul inculpatului este un imperativ, odată ce temeiul dispunerii încetării procesului penal este unul de nereabilitare, iar în cazul susținerii nevinovăției de către inculpat, cauza urmează a fi judecată în fond.”¹¹

Împărtășim poziția exprimată de Plenul Colegiului penal, potrivit căreia „sintagma «sau al expirării termenului de prescripție» din conținutul art. 389 alin. (4) pct. 3) din Codul de procedură penală trebuie corelată cu prevederile art. 60 alin. (1) din Codul penal, care stabilesc că persoana este liberată de răspundere penală dacă, de la data săvârșirii infracțiunii, au expirat termenele de prescripție prevăzute la lit. a)–e) ale aceluiași alineat. În aceste condiții, aplicarea unei norme de drept procesual nu poate prevala asupra unei norme de drept material, chiar dacă, în mod aparent, s-ar afla în contradicție cu aceasta, întrucât norma de drept material produce, prin efectele sale, consecințe mai favorabile pentru inculpat, motiv pentru care se impune, în mod rezonabil, prioritatea sa în aplicare.”¹²

S-a concluzionat că în ipoteza constatării expirării termenului de prescripție a tragerii la răspundere penală, instanța poate dispune fie încetarea procesului penal, fie pronunțarea unei sentințe de condamnare cu liberarea de răspundere penală.

Adoptarea sentinței de încetare a procesului penal va depinde de întrunirea cumulativă a patru condiții, și anume: să fi intervenit termenul de prescripție pentru tragerea la răspundere penală, prevăzut la art. 60 Cod penal; să nu fi intervenit circumstanțe care să determine întreruperea sau suspendarea termenului de prescripție; cererea de încetare să fie formulată nu mai târziu de momentul începerii cercetării judecătorești; inculpatul să-și exprime acordul în mod expres în acest sens.

În situația în care inculpatul a solicitat administrarea probelor în cadrul cercetării judecătorești, în funcție de rezultatele acesteia, dacă se stabilește vinovăția persoanei, se va pronunța o sentință de condamnare, conform art. 389 alin. (4) pct. 3) CPP. În schimb, dacă vinovăția inculpatului nu se dovedește, instanța va pronunța o sentință de achitare, în conformitate cu art. 390 CPP.

¹⁰ DOLEA, I. *Cod de procedură penală al Republicii Moldova, Comentariu aplicativ, Ediția a 2-a. Op.cit.*, p. 932.

¹¹ Decizia Plenului Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 03.11.2022. Dosarul nr. 4-1ril/2021, pronunțată asupra recursului în interesul legii formulat de Procurorul General, p. 12. [online] [citat: 25.06.2025]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_interes_lege.php?id=20.

¹² Încheierea Plenului Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 03.02.2022. Dosarul nr. 4-1ril-2/21.

Prin urmare, soluția de încetare a procesului penal, bazat pe aceleași temeiuri al intervenirii termenului de prescripție, are caracter de excepție și este aplicabilă doar dacă, fondul cauzei penale, nu a fost soluționat integral.

Un alt temei care exclude continuarea procesului penal este decesul inculpatului, situație în care răspunderea penală, având caracter strict personal, nu mai poate fi realizată. Analiza acestui temei evidențiază faptul că încetarea procesului penal în asemenea cazuri nu reprezintă o apreciere asupra vinovăției sau nevinovăției persoanei decedate, ci o consecință juridică inevitabilă a imposibilității continuării raportului juridic penal.

Analiza realizată evidențiază importanța stabilirii corecte a vârstei și a discernământului persoanei, precum și necesitatea delimitării clare între încetarea procesului penal și aplicarea altor măsuri prevăzute de lege.

O secțiune din capitolul respective este dedicat aplicării principiului *non bis in idem*, potrivit căruia nimeni nu poate fi urmărit sau judecat de două ori pentru aceeași faptă. În acest sens, încetarea procesului penal intervine atunci când există o hotărâre judecătorească definitivă sau o soluție definitivă a organelor de urmărire penală privind aceeași persoană și aceeași faptă.

Din coroborarea art. 350, art. 332 și art. 275 pct. 7), 8) CPP, rezultă că instanța de judecată va adopta sentință de încetare a procesului penal în ședința preliminară, inclusiv în cazul în care, „în privința unei persoane există o hotărâre judecătorească definitivă în legătură cu aceeași acuzație sau prin care s-a constatat imposibilitatea urmăririi penale pe aceleași temeiuri; în privința unei persoane există o hotărâre neanulată de neîncepere a urmăririi penale, de scoatere de sub urmărire penală, de încetare a urmăririi penale sau de clasare a procesului penal pe aceleași acuzații.”

În raport cu încetarea procesului penal, prin prisma principului *non bis in idem*, instanțele vor dispune, în cazul în care va constata că:

1) în privința unei persoane există o hotărâre judecătorească definitivă în legătură cu aceeași acuzație sau prin care s-a constatat imposibilitatea urmăririi penale pe aceleași temeiuri (art. 350, art. 332 și art. 275 pct. 7) CPP) ;

2) în privința unei persoane există o hotărâre neanulată de neîncepere a urmăririi penale, de scoatere de sub urmărire penală, de încetare a urmăririi penale sau de clasare a procesului penal pe aceleași acuzații (art. 350, art. 332 și art. 275 pct. 8) CPP);

3) există o hotărâre judecătorească definitivă asupra aceleiași persoane pentru aceeași faptă (art. 391 alin. (1) pct. 4) CPP);

4) există o hotărâre a organului de urmărire penală asupra aceleiași persoane pentru aceeași faptă de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărire penală sau de clasare a procesului penal. 391 alin. (1) pct. 5) CPP).

Prin esența sa, temeiurile care rezultă din coroborarea art. 350, art. 332, art. 275 pct. 7), 8) CPP și 391 alin. (1) pct. 4), 5) CPP, au conținut similar.

În continuare, sunt analizate și alte circumstanțe prevăzute de lege care exclud sau condiționează pornirea urmăririi penale.

Legiuitorul a reglementat concret cazurile de încetare a procesului penal și numai în pct. 6) se face trimitere și la alte circumstanțe ale cauzei penale care exclud total ori condiționează acțiunea organelor competente – de a porni urmărirea penală și tragerea persoanei la răspundere penală ori, după caz, refuzul în adoptarea acestei soluții.

O atare circumstanță, care exclude pornirea și tragerea la răspundere penală a persoanei, va exista atunci când în ședința de judecată se va stabili că aceasta, potrivit art. 165 alin. (4) CP, art. 206 alin. (4) CP, este victima traficului de ființe umane, ori infracțiunea este săvârșită de reprezentanții corpului diplomatic ai statelor străine sau de alte persoane care, potrivit art. 11 alin. (4) CP, nu se supun jurisdicției penale a Republicii Moldova. Prin existența altor circumstanțe, care exclud sau condiționează pornirea urmăririi penale și tragerea la răspundere penală se vor avea în vedere și cazurile prevăzute de art. 57-58, art. 217 alin. (5), art. 325 alin. (4) CP, care prevăd expres liberarea persoanei de răspundere penală în cazul prezenței anumitor circumstanțe. Din economia dispozițiilor art. 391, 275 CPP, conchidem că, cazul de încălcare a competenței de efectuare a urmăririi penale de către un alt organ decât cele prevăzute de art. 266 – 270 CPP, nu constituie temei de încetare a procesului penal. Cu atât mai mult că nici normele vizate în conținutul lor, dar și art. 271 CPP, referitor la obligarea organelor respective de a-și verifica competența, nu conțin indicația că o eventuală efectuare a urmăririi penale, de către un alt organ decât cel prevăzut de lege, trebuie să se soldeze cu adoptarea unei soluții de încetare a procesului penal. Astfel, soluțiile instanțelor de judecată de încetare a procesului penal în temeiul art. 391 alin. (1) pct. 6) CPP, ca urmare a nerespectării regulilor de competență la efectuarea urmăririi penale, sunt nejustificate.

Capitolul 4, intitulat ***Soluția încetării pe temeiurile care permit încetarea procesului penal***, este consacrat examinării aprofundate a sentinței de încetare a procesului penal în situațiile în care legea nu impune în mod imperativ încetarea procedurii, ci conferă organelor judiciare posibilitatea de a dispune această soluție, în funcție de circumstanțele concrete ale cauzei. Aceste temeiuri permissive reflectă flexibilizarea reacției penale, individualizarea răspunderii și valorificarea mecanismelor alternative de soluționare a conflictelor penale.

Analiza se concentrează asupra principalelor mecanisme juridice care permit încetarea procesului penal, precum aplicarea actului de amnistie, împăcarea părților, schimbarea situației care diminuează pericolul social al faptei, renunțarea de bună voie la săvârșirea infracțiunii și manifestarea căinței active, precum și asupra situațiilor speciale referitoare la liberarea de răspundere penală a minorilor și starea de iresponsabilitate a făptuitorului. Fiecare dintre aceste temeuri este analizat sub aspectul naturii juridice, al condițiilor de aplicare și al efectelor produse asupra raportului juridic penal și procesual penal.

Amnistia reprezintă un act de clemență al statului, cu caracter general și impersonal, prin care se înlătură răspunderea penală pentru anumite categorii de infracțiuni săvârșite într-o perioadă determinată. În faza judecării în fond, intervenția unui act de amnistie justifică încetarea procesului penal, întrucât lipsește interesul legitim al statului de a continua urmărirea și sancționarea faptelor respective.

S-a menționat că condiționarea tragerii la răspundere penală, pentru unele infracțiuni, de existența plângerii prealabile a părții vătămate își are temeiul în „anumite considerațiuni social-politice și de politică penală. (...) din punctul de vedere al realizării scopului legii penale și al restabilirii ordinii de drept și a liniștii sociale, recurgerea din oficiu, la constrângerea juridică prin mijloace de drept penal, este calea cea mai potrivită.”¹³

Lipsa plângerii prealabile constituie „cauză de impunibilitatea faptei, iar, din punct de vedere formal, constituie impediment pentru promovarea acțiunii penale și, în general, pentru procedibilitate.”¹⁴

Împăcarea, în opinia autorilor poate fi privită ca un „mijloc important de restabilire a echității sociale ca urmare a săvârșirii unei infracțiuni.”¹⁵

Totodată, împăcarea părților presupune „actul bilateral de voință, încheiat între victimă și făptuitor, prin care se urmărește încetarea procesului penal.”¹⁶

În prezent, art. 109 CP, stabilește că, împăcarea, este actul ce „înlătură răspunderea penală pentru infracțiunile ușoare sau mai puțin grave, prevăzute în capitolele II – III (infracțiuni contra vieții și sănătății persoanei, infracțiuni contra libertății, cinstei și demnității persoanei) , V-VI (infracțiuni contra drepturilor politice, de muncă și altor drepturi constituționale ale cetățenilor; infracțiuni contra

¹³ GURSCHI, C. Chestiuni de aplicare a art. 109 CP și 276 CPP la împăcarea părților. În: *Revista Institutului Național al Justiției*, 2013, nr. 3, p. 32- 33.

¹⁴ VOLONCIU, N., UZLĂU, A.-S., ATASIEI, D. *et.al. Noul Cod de procedură penală comentat, ed. a II-a revizuită*. București: Ed. Hamangiu, 2015, p. 774.

¹⁵ UNGUREANU, A. *Drept penal român. Partea Generală*. București: Ed. Lumina Lex, 1995, p.133.

¹⁶ PONTA, V. *Drept penal. Partea Generală. Note de curs*. București: Ed. Lumina Lex, 2004, p.125.

patrimoniului) și la art. 264 alin. (1) din partea specială a CP RM, precum și în cazurile prevăzute de procedura penală, dacă persoana nu are antecedente penale pentru infracțiuni similare comise cu intenție sau dacă în privința ei nu a mai fost dispusă încetarea procesului penal, ca urmare a împăcării, pentru infracțiuni similare comise cu intenție în ultimii cinci ani.”

În cazul minorilor, împăcarea părților poate fi aplicată și pentru „infracțiuni ușoare sau mai puțin grave, prevăzute la capitolul IV (infracțiuni privind viața sexuală) din Partea specială, precum și pentru infracțiuni grave, prevăzute la capitolele II–III (infracțiuni contra vieții și sănătății persoanei, infracțiuni contra libertății, cinstei și demnității persoanei) și V–VI (infracțiuni contra drepturilor politice, de muncă și altor drepturi constituționale ale cetățenilor; infracțiuni contra patrimoniului) din Partea specială.”

Instituția împăcării, este personală, și produce efecte juridice, din momentul pornirii urmăririi penale, și până la retragerea completului de judecată pentru deliberare. Potrivit art. 109 alin. (4) CP, „în cazul persoanelor care au săvârșit asupra minorilor infracțiunile prevăzute la art. 171–175¹, cu excepția infracțiunilor ușoare sau mai puțin grave, dacă acestea au fost săvârșite de către minori, sau în cazul infracțiunilor săvârșite asupra minorilor prevăzute la art. 201, 206, 208, 208¹ și 208².”

Conform art. 276 alin. (5) CP, „împăcarea este personală și produce efect doar dacă intervine până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești.”

Există o discrepanță dintre normele de reglementare din legislația materială și procesuală privind momentul intervenirii împăcării, sau cu alte cuvinte spus, perioada în care părțile pot pleda pentru împăcare. Astfel, conform art. 109 alin. (4) CP, împăcarea produce efecte juridice din momentul pornirii urmăririi penale, și până la retragerea completului de judecată pentru deliberare, *per a contrario*, conform art. 276 alin. (5) CPP, împăcarea produce efect doar dacă intervine până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești.

În opinia noastră, împăcarea trebuie să fie admisibilă până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești, conform legislației procesual-penale. Această abordare nu doar respectă principiile justiției restaurative, ci servește și funcției sociale a dreptului penal, promovând reconcilierea părților, reducerea conflictului și protejarea intereselor victimei, fără a diminua autoritatea statului în aplicarea legii.

Astfel, împăcarea părților constituie un mecanism de soluționare consensuală a conflictului penal, având o pronunțată dimensiune socială și restaurativă, aplicabilă în cazul infracțiunilor expres prevăzute de lege, împăcarea reflectă recunoașterea autonomiei de voință a părților și a capacității acestora de a restabili ordinea socială lezată prin dialog.

Un alt temei permisiv de încetare a procesului penal îl constituie „în legătură cu schimbarea situației”. În acest sens se impune evidențierea conținutului normativ al art. 58 CP care prevede că „persoana care a săvârșit pentru prima dată o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă poate fi liberată de răspundere penală în cazul în care, ca urmare a schimbării situației, se constată că fie persoana, fie fapta comisă nu mai prezintă pericol social.”

Din analiza sistemică a prevederilor menționate rezultă existența unor condiții cumulative necesare aplicării instituției analizate, respectiv: săvârșirea infracțiunii pentru prima oară; săvârșirea unei infracțiuni ușoare sau mai puțin grave; pierderea pericolului social al faptei săvârșite sau al persoanei ce a săvârșit-o datorită schimbării situației.

Această soluție reflectă dinamica relațiilor sociale și necesitatea adaptării reacției penale la realitățile concrete ale fiecărei cauze.

Codul de procedură penală la art. 391 alin. (1) pct. 7), prevede expres că, se va adopta o sentință de încetare, în cazurile prevăzute de art. 54 - 56 CP, respectiv incluzându-se și renunțarea de bună voie la comiterea infracțiunii.

Legiuitor a oferit noțiunea legală de renunțare de bună voie la săvârșirea infracțiunii, aceasta fiind definită, potrivit art. 56 alin. (1) CP, ca „încetarea de către persoană a pregătirii infracțiunii sau încetarea acțiunilor (inacțiunilor) îndreptate nemijlocit spre săvârșirea infracțiunii, dacă persoana era conștientă de posibilitatea consumării infracțiunii.”

O normă specială care în opinia autorilor „stipulează o situație specifică regimului juridic al minorilor în dreptul penale o regăsim în prevederile art. 54 CP, care stabilește condițiile liberării de răspundere penală a minorilor.”¹⁷

În cazul constatării incidenței art. 54 CP (liberarea de răspundere penală) pe parcursul judecării cauzei penale, în conformitate cu art. 332 alin. (1) CPP, instanța, prin sentință motivată, va înceta procesul penal în cauza respectivă.

În coroborare, art. 53 lit. a) CP, prevede ca temei de liberare de răspundere penală, minoratul făptuitorului, iar dispoziția art. 54 CP, descrie condițiile de liberare de răspundere penală a minorilor.

De asemenea, art. 391 alin. (1) pct. 7) CPP, stipulează că, se va adopta o sentință de încetare a procesului penal „în cazurile prevăzute în art. 54 - 56 din Codul penal.”

Dacă, persoana care a comis infracțiunea, nu are vârsta răspunderii penale, conform art. 21 CP (16 ani, după caz 14 ani) atunci, în conformitate cu art. 391 alin. (1) pct. 3) CPP, va dispune încetarea

¹⁷ GRAMA, M., ȘAVGA, A., BOTNARU, S., *et. al. Drept penal, partea generală, vol. II.* Chișinău: Ed. Tipografia Centrală, 2016, p. 121.

procesului penal, în legătură cu temeiul „persoana nu a atins vârsta pentru tragere la răspundere penală”.

Acest temei, fiind prevăzut și în art. 332 alin. (1) CPP, care stabilește că, instanța, pe parcursul judecării cauzei penale, va înceta procesul penal, și în cazul existenței unuia din temeiurile prevăzute la art. 285 alin. (2) CPP. La rândul său, art. 285 alin. (2) pct. 2) CPP, prevede temeiul „persoana nu a atins vârsta la care poate fi trasă la răspundere penală.”

În cazul în care, pe parcursul judecării cauzei penale, instanța de judecată constată că persoana a săvârșit o infracțiune fiind în stare de iresponsabilitate și nu este necesară aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical, aceasta, va dispune încetarea procesului penal, chiar și în cadrul ședinței preliminare, conform art. 350 CPP.

Dacă se consideră dovedit faptul că, persoana în cauză a săvârșit o faptă prejudiciabilă, în stare de iresponsabilitate sau că această persoană, după ce a săvârșit infracțiunea, s-a îmbolnăvit de o boală psihică cronică, care o face să nu-și dea seama de acțiunile sale sau să nu le poată dirija instanța de judecată poate adopta (1) o sentință de absolvire (liberare) a acestei persoane de pedeapsă; sau, după caz, (2) de răspundere penală; (3) fie de liberare de pedeapsă și de aplicare față de ea a unor măsuri de constrângere cu caracter medical, indicând care anume din ele trebuie aplicată, sau (4) o sentință de încetare a procesului și de neaplicare a unor astfel de măsuri în cazurile când, prin caracterul faptei săvârșite și starea sănătății sale, persoana nu prezintă pericol pentru societate și nu are nevoie de tratament forțat, adică în privința acesteia nu este necesară aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical.

Astfel, temeiurile care permit încetarea procesului penal constituie expresia unei concepții moderne și flexibile asupra justiției penale, orientate spre echitate, individualizare și eficiență. Aplicarea corectă și echilibrată a acestor temeiuri contribuie la realizarea scopului procesului penal și la degrevarea instanțelor de cauze care nu mai justifică continuarea procedurii.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Rezultatele obținute în cadrul tezei de doctorat s-au reflectat în următoarele aspecte: a) cercetarea elongației istorice a legislației procesual-penale, pentru ca, în baza experienței de ordin istoric, să perfecționăm cadrul legal vizând încetarea procesului penal; b) investigarea, sub aspect de drept comparat, a instituției de încetare a procesului penal; c) justificarea importanței și necesității existenței și perfectării normative a instituției de încetare a procesului penal, a relevanței și valorii ei; d) analiza reglementărilor procesual-penale în domeniul încetării procesului penal, identificarea incoerențelor din activitatea practică a acestei instituții; e) elaborarea de recomandări în ceea ce privește perfecționarea activității din domeniul încetării procesului penal; f) elaborarea propunerilor referitoare la perfecționarea mecanismului procesual penal al încetării procesului penal în toată diversitatea și formele lui.

Analiza doctrinei de specialitate, a reglementărilor procesual-penale naționale, a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, precum și a legislației procesuale din alte state a condus la conturarea următoarelor concluzii generale:

1. Sentința judecătorească în procesul penal reprezintă actul final și punctul culminant al activității judiciare. Aceasta exprimă aplicarea normelor penale și prin ea judecătorul pronunță dreptul, stabilind soluția asupra cauzei. Sentința sintetizează întregul parcurs procesual, reflectând legalitatea, temeinicia și motivarea deciziei. Din punct de vedere al conținutului și efectelor sale juridice, sentințele judecătorești se clasifică în trei categorii: a) sentință de condamnare; b) sentință de achitare; c) sentință de încetare a procesului penal (Cap. 2 Subcap. 2.1.).

2. În Republica Moldova, în conformitate cu prevederile Codului de procedură penală (art. 332, 320 alin. 5 și 391 CPP), instanța de judecată poate dispune încetarea procesului penal în ședință în diverse situații determinate de lege. Aceasta intervine în cazul decesului făptuitorului, al lipsei sau retragerii plângerii prealabile în cazurile stabilite, al existenței unei hotărâri judecătorești anterioare pe aceeași acuzație, sau al altor circumstanțe prevăzute de Codul penal care exclud sau condiționează urmărirea penală. De asemenea, procesul penal poate fi încetat atunci când persoana nu a atins vârsta răspunderii penale, a săvârșit fapta în stare de iresponsabilitate, a intervenit termenul de prescripție sau amnistia, fapta constituie contravenție sau procurorul a renunțat la învinuire. În plus, legea prevede cazuri speciale de liberare de răspundere penală, cum sunt situațiile minorilor, căința activă, renunțarea de bună voie la săvârșirea infracțiunii, schimbarea situației, liberarea condiționată sau prescripția tragerii la răspundere penală. În ansamblu, aceste dispoziții reflectă rolul instituției încetării procesului penal ca mecanism de adaptare a răspunderii penale la circumstanțele particulare ale fiecărei cauze (Cap. 2 Subcap. 2.1.).

3. În cadrul judecării cauzei penale, respectarea strictă a drepturilor și garanțiilor procesuale ale inculpatului reprezintă o exigență fundamentală a procesului echitabil și un criteriu determinant al legalității și legitimității soluțiilor judiciare. Aceste garanții presupun asigurarea efectivă a dreptului la apărare, informarea inculpatului cu privire la acuzația formulată, precum și soluționarea cauzei de către o instanță independentă și imparțială, constituite potrivit legii, elemente care capătă o relevanță sporită în contextul pronunțării sentinței de încetare a procesului penal. (Cap. 2 Subcap. 2.2.).

4. Încetarea procesului penal, este posibilă: a) doar cu acordul inculpatului - în cazul intervenirii termenului de prescripție și amnistiei; b) cu acordul părții vătămate - retragerea plângerii prealabile; c) cu acordul ambelor părți (inculpatului și părții vătămate) - în cazul împăcării; d) recunoașterea vinovăției inculpatului - liberarea de răspundere penală a minorilor, liberarea de răspundere penală în legătură cu căința activă și în cazul tragerii la răspundere contravențională (Cap. 2 Subcap. 2.2.).

5. Temeiurile de încetare a procesului penal admit o sistematizare doctrinară complexă, realizată în baza unor criterii teoretice și practice relevante pentru înțelegerea naturii și funcției acestei instituții procesual-penale. Astfel, acestea pot fi clasificate în raport cu natura lor juridică și efectele pe care le produc, cu izvorul normativ al reglementărilor ce instituie condițiile și circumstanțele încetării procesului penal, cu finalitatea urmărită în cadrul procesului penal, precum și în funcție de caracterul obligatoriu sau facultativ al temeiurilor de încetare. De asemenea, un criteriu important de clasificare îl constituie etapa procesuală în care intervine încetarea procesului penal în fața instanței de fond, precum și existența sau inexistența unei constatări a vinovăției inculpatului, aceste distincții contribuind la delimitarea clară a efectelor juridice ale sentinței de încetare a procesului penal și la conturarea rolului acesteia în sistemul procesului penal. (Cap. 2 Subcap. 2.1.)

6. Consimțământul inculpatului la încetarea procesului penal în temeiurile prevăzute de art. 332 CPP are caracter obligatoriu, întrucât aceste temeiuri sunt de nereabilitare. În consecință, în ipoteza în care inculpatul nu își recunoaște vinovăția și se declară nevinovat, instanța de judecată este obligată să procedeze la examinarea cauzei penale în fond. Totodată, dispunerea încetării procesului penal ca urmare a intervenirii termenului de prescripție a tragerii la răspundere penală constituie o soluție, care poate fi adoptată numai în măsura în care cauza penală nu a fost soluționată în fond, respectiv nu a fost adoptată o sentință judecătorească prin care să se stabilească vinovăția sau nevinovăția inculpatului. (Cap. 3 Subcap. 3.1.).

7. Condițiile pentru încetarea procesului penal, în cazul intervenirii termenului de prescripție, sunt: să fi intervenit termenul de prescripție pentru tragerea la răspundere penală prevăzut

la art. 60 Cod penal; să nu fi intervenit circumstanțe ce ar genera fie întreruperea, fie suspendarea termenului de prescripție; cererea de încetare să intervină în cadrul ședinței preliminare sau a părții pregătitoare a ședinței de judecată; inculpatul să-și exprime acordul în acest sens (Cap. 3 Subcap. 3.1.).

8. Pentru ca principiul *non bis in idem* să își găsească aplicabilitatea în procesul penal, este necesară îndeplinirea cumulativă a trei condiții esențiale: existența unei proceduri penale finalizate printr-o hotărâre definitivă de condamnare sau de achitare; formularea unei noi acuzații în materie penală împotriva aceleași persoane (elementul *bis*); precum și identitatea de faptă între cele două proceduri (elementul *idem*). În aceste condiții, dacă autoritățile inițiază o a doua procedură penală pentru aceeași faptă și împotriva aceleași persoane, fie în etapa de urmărire penală, fie în faza de judecată, acuzatul este îndreptățit să invoce excepția autorității de lucru judecat. Ca urmare, organul de urmărire penală sau instanța de judecată este obligată să dispună încetarea procesului penal. (Cap. 3 Subcap. 3.4.).

9. În ipoteza aplicării amnistiei, încetarea procesului penal poate fi dispusă în temeiul art. 332 alin. (1) CPP, raportat la art. 275 pct. 4) și art. 285 alin. (2) CPP, care prevăd încetarea urmăririi penale în cazurile de nereabilitare a persoanei. Amnistia, ca circumstanță expres prevăzută de lege, exclude urmărirea penală, iar art. 391 alin. (1) pct. 6) CPP confirmă că sentința de încetare a procesului penal se adoptă atunci când există împrejurări care exclud sau condiționează tragerea la răspundere penală, constituind astfel un temei legal clar pentru încetarea procesului penal. (Cap. 4 Subcap. 4.1.).

10. Atunci când inculpatul își exprimă consimțământul expres cu privire la aplicarea amnistiei, instanța va pronunța o sentință de încetare a procesului penal întemeiată pe intervenirea amnistiei. În situația în care inculpatul refuză sau nu exprimă un acord expres privind aplicarea amnistiei, instanța este obligată să procedeze la examinarea probelor și, în funcție de împrejurări, să dispună fie achitarea inculpatului, fie pronunțarea unei sentințe de încetare pe alte temeiuri legale decât amnistia, fie condamnarea inculpatului cu stabilirea pedepsei și, după caz, cu liberarea de executarea acesteia. (Cap. 4 Subcap. 4.1.).

11. În ipoteza în care instanța constată că persoana în cauză a săvârșit o faptă prejudiciabilă, dar se află în stare de iresponsabilitate sau a dezvoltat ulterior o afecțiune psihică cronică care îi limitează capacitatea de a-și înțelege acțiunile sau de a le controla, instanța de judecată poate pronunța, după caz, una dintre următoarele soluții: (1) absolvirea de pedeapsă a persoanei, prin liberarea acesteia de răspunderea penală sau de pedeapsa penală ; (2) combinarea liberării de pedeapsă cu aplicarea unor măsuri de constrângere cu caracter medical, specificând natura acestora și modalitatea de aplicare; sau (3) încetarea procesului penal fără aplicarea măsurilor de constrângere

medicală, atunci când, prin natura faptei și starea de sănătate a persoanei, aceasta nu reprezintă un pericol pentru societate și nu necesită tratament forțat. (Cap. 4 Subcap. 4.5.)

Problema științifică importantă soluționată în prezenta cercetare vizează analiza teoretică și juridică a instituției încetării procesului penal în faza de judecare a cauzei, precum și evaluarea normelor procedurale care stabilesc circumstanțele și motivele aplicării acestei soluții. Cercetarea examinează, totodată, corelațiile acestei instituții cu alte mecanisme procesuale și penale, având ca scop facilitarea aplicării corecte și uniforme a legislației procesual-penale, protejarea drepturilor fundamentale ale persoanei implicate și perfecționarea cadrului normativ existent în domeniu.

Indicarea limitelor rezultatelor obținute, cu stabilirea problemelor rămase nerezolvate. Rezultatele obținute în procesul de cercetare realizat în prezenta lucrare se mărginesc la: analiza aplicabilității instituției încetării procesului penal la judecarea în fond a cauzei penale în Republica Moldova și în dreptul comparat; identificarea și clasificarea temeiurilor care determină încetarea procesului penal, cu evidențierea garanțiilor procesuale implicate; examinarea efectelor juridice și procedurale ale aplicării acestor temeiuri, precum și a implicațiilor practice pentru participanții la proces.

Problemele rămase nerezolvate privesc evaluarea empirică a aplicării instituției în practică; analiza frecvenței și a impactului diferitelor temeiuri de încetare; investigarea efectelor socio-juridice asupra participanților la proces și asupra societății; precum și aprofundarea perspectivelor profesioniștilor din sistemul judiciar asupra modului de implementare a instituției.

Recomandări:

1. Completarea art. 350 CPP, cu introducerea unui nou alineat, (1¹), care va avea următoarea redacție:

„ În cazul în care, până la începerea cercetării judecătorești, se constată expirarea termenului de prescripție a tragerii la răspundere penală, instanța de judecată:

- a) clarifică poziția inculpatului cu privire la recunoașterea săvârșirii faptei imputate;*
- b) explică inculpatului consecințele juridice ale recunoașterii, inclusiv efectele asupra dreptului la reabilitare;*
- c) consemnează în mod expres poziția inculpatului în procesul-verbal al ședinței.*

În această situație, încetarea procesului penal nu poate fi dispusă în temeiul art. 391.”

2. La articolul 350 alineatul (1), după cuvintele „art. 332” se introduc cuvintele „*inclusiv în cazul expirării termenului de prescripție a tragerii la răspundere penală*”, iar textul se completează în mod corespunzător.

Propunerea *de lege ferenda* are ca scop transpunerea expresă, în norma procesual-penală, a practicii judiciare consolidate a Curții Supreme de Justiție, în vederea asigurării unei aplicări uniforme a dispozițiilor privind prescripția răspunderii penale. Totodată, aceasta urmărește eliminarea interpretărilor neunitare referitoare la posibilitatea încetării procesului penal pentru intervenirea prescripției la etapa ședinței preliminare, prin reglementarea clară a acțiunilor instanței de judecată în această etapă procesuală. În același timp, propunerea vizează garantarea dreptului inculpatului de a fi informat în mod efectiv și complet, precum și de a-și exprima poziția cu privire la recunoașterea vinovăției și la consecințele juridice ale acesteia. Nu în ultimul rând, se urmărește delimitarea clară a sferei de aplicare a art. 391 CPP în raport cu dispozițiile art. 350 CPP, în scopul consolidării securității raportului juridic și al asigurării previzibilității normei procesual-penale.

BIBLIOGRAFIE:

1. Acordul de asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte. [online] [citat: 01.04.2024]. Disponibil: <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/202206/Republic%20of%20Moldova%20Opinion%20and%20Annex.pdf>
2. Avizul Comisiei Europene privind cererea Republicii Moldova de aderare la Uniunea Europeană. [online] [citat: 01.04.2025]. Disponibil: <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/202206/Republic%20of%20Moldova%20Opinion%20and%20Annex.pdf>
3. Decizia Plenului Colegiului penal al Curții Supreme de Justiției din 03.11.2022. Dosarul nr. 4-1ril/2021, pronunțată asupra recursului în interesul legii formulat de Procurorul General, p. 12. [online] [citat: 25.06.2025]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_interes_lege.php?id=20.
4. DOLEA, I. *Cod de procedură penală al Republicii Moldova, Comentariu aplicativ, ed. a 2-a*. Chișinău: Ed. Cartea Juridică, 2020. 1408 p. ISBN 978-9975-3418-0-6.
5. GURSCHI, C. Chestiuni de aplicare a art. 109 CP și 276 CPP la împăcarea părților. În: *Revista Institutului Național al Justiției*, 2013, nr. 3, p. 32- 33.
6. GRAMA, M., ȘAVGA, A., BOTNARU, S., et. al. *Drept penal, partea generală, vol. II*. Chișinău: Ed. Tipografia Centrală, 2016. 336 p. ISBN 978 – 9975-53-612-7.
7. Încheierea Plenului Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 03.02.2022. Dosarul nr. 4-1ril-2/21.
8. NEAGU, I., DAMASCHIN, M. *Tratat de procedură penală – Partea specială, în lumina noului Cod de procedură penală, vol. 2*. București: Ed. Universul Juridic, 2015. 676 p. ISBN 978-606-673-385-4.
9. NEAGU, I., DAMASCHIN, M., *Tratat de procedură penală. Partea specială, ed. a III-a, revizuită și adăugită*. București : Ed. Universul Juridic, 2021. 744 p. ISBN 978-606-39-0601-5.
10. PAUN, P. Concepte generale privind încetarea procesului penal. În: *Promotion of Social and Economic Values in the Context of European Integration*, ed. a 6-a, 1-2 decembrie 2023, p. 116.
11. PONTA, V. *Drept penal. Partea Generală. Note de curs*. București: Ed. Lumina Lex, 2004, p.125.
12. UDROIU, M. *Procedura penală, Partea specială, ed. a 6-a*. București: Editura C. H. Beck, 2019. 1269 p. ISBN 978-606-18-0898-4.
13. UNGUREANU, A. *Drept penal român. Partea Generală*. București: Ed. Lumina Lex, 1995, p.133.
14. VOLONCIU, N., UZLĂU, A.-S., ATASIEI, D. et.al. *Noul Cod de procedură penală comentat, ed. a II-a revizuită*. București: Ed. Hamangiu, 2015, p. 774.
15. ZARAFIU, A. *Procedura penală, Partea generală. Partea Specială, ediția a 2-a*. București: Ed. C. H. Beck, 2015. 560 p. ISBN 978-606-18-0412-2.
16. БОБРОВ, В.К. et. al., *Уголовный процесс*. Москва: Издательство Спарк, 1998, с. 306.
17. БУКША, Н. Ю. *Назначение института прекращения уголовного дела и уголовного преследования в российском уголовном судопроизводстве*. Дисс. на соиск. уч. степ. канд. юрид. наук. Краснодар, 2005, с. 60.
18. ВАНДЫШЕВ, В.В. *Уголовный процесс: Курс лекций*. Санкт-Петербург, 2002, с. 222-223.
19. ДАВЫДОВ, П.М., МИРСКИЙ, Д.Я. *Прекращение уголовных дел в советском уголовном процессе*. Москва: Издательство Госюриздат, 1963, с. 10-11.

20. ЖОГИН, Н.В., ФАТКУЛЛИН, Ф.Н. *Предварительное следствие*. Op.cit., с. 305 – 306.
21. НЕСВИТ, В.В. *Процессуальный порядок освобождения от уголовной ответственности*. Автореф. дис. канд. юрид. наук., Москва, 2002, с. 14.

LISTA PUBLICAȚIILOR LA TEMA TEZEI

1. VIZDOGA, T., ȚONCU, S., PRODAN, S., **PĂUN, P.**, PETROV, E. *The Influence of Reform of Criminal-Procedure Legislation on the Criminality Rate in Moldova*. Pakistan Journal of Criminology Publications, Vol. 16, No 02, Aprilie-June 2024, ISSN 2074-2738, Indexat SCOPUS, https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/203336
2. **PĂUN, P.**, BRAGARU, A. *Termenul justificativ de menținere a persoanei în calitate de învinuit*. Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM: științe juridice, Nr. XVI(2), Chișinău, 2016, ISSN 1857-0976, https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/92084
3. **PĂUN P.**, PĂUN, A. *Analiza juridică a pedepselor penale aplicate persoanelor fizice în Republica Moldova*. Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM: științe juridice, Nr. XVI(2), Chișinău, 2016, ISSN 1857-0976, https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/92216a
4. **PĂUN P.**, RUSU, O. *Analiza cercetărilor doctrinare privind problema încetării procesului penal la judecarea cauzei penale în fond*. Studii Juridice Universitare, Nr. 2, Chișinău, 2024, Categoria „B”, ISSN 1857-4122, https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/216151
5. ȚONCU, S., **PĂUN, P.** *Încetarea procesului penal în legătură cu expirarea termenului de prescripție*. Vector European, nr. 2/2025, Chișinău, 2025. pp. 57-61, 0,4 c.a., Categoria „B”, ISSN 2345-1106, https://usem.md/uploads/files/Activitate_Științifică_USEM/Vector/Vector_European_2025_2.pdf
6. **PĂUN P.**, *Temeiurile de încetare a procesului penal la judecarea în fond a cauzei penale*. Promotion of social and economic values in the context of European integration, Ediția 7, Chișinău, 2024, ISBN 978-9975-3611-4-9, https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/225448
7. ȚONCU S., **PĂUN P.** *Aspecte teoretice și practice ale principiului non bis in idem în contextul adoptării soluției de încetare a procesului penal*. Materialele conferinței internaționale „Perspectivele și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației, Acta Universitatis Cahulensis, Vol. XII, Partea 1, Cahul, 2025, pp. 188-194, 0,4 c.a., ISSN 2587-3563, <https://ppr.usch.md/wp-content/uploads/2025/12/Volumul-XII-Partea-I.pdf>
8. ȚONCU, S., **PĂUN, P.** *The sentence to terminate the criminal trial*. Culegere de lucrări științifice conferinței științifice internaționale „Promovarea valorilor social-economice în contextul integrării europene” Ed. a 8-a, 04-05 decembrie, Chișinău, 2025, pp. 84-89, 0,4 c.a., ISBN 978-9975-3709-1-2 https://usem.md/uploads/files/Activitate_Științifică_USEM/Conferințe/2025/Stiinte_Economice/4-5%20decembrie/ISBN%20volumul%201%20conferinta%2004-05.12.25.pdf
9. **PĂUN P.** *Concepte generale privind încetarea procesului penal*. Promotion of Social and Economic Values in the Context of European Integration, Ediția 6, Vol. 2. Chișinău, 2023, ISBN 978-9975-3611- 2-5, https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/212121

ADNOTARE

PĂUN Petru. Aspecte teoretice și practice ale încetării procesului penal la judecarea în fond a cauzei penale. Teză de doctor în drept la specialitatea 554.03 – Drept procesual penal. Chișinău, 2026.

Structura tezei: Introducere, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 263 titluri, 206 pagini text de bază. La tema tezei au fost publicate 9 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: proces penal, judecarea cauzei în fond, teme juridice, încetarea procesului penal.

Scopul lucrării constă în cercetarea complexă a instituției încetării procesului penal în etapa judecării în fond, cu accent pe analiza prevederilor legale, a practicii judiciare relevante și a modului în care instanțele aplică motivele de încetare, precum și asupra implicațiilor juridice pentru participanții procesului penal.

Obiectivele studiului vizează: - analiza situației doctrinare în domeniul încetării procesului la judecarea cauzei penale în fond, în Republica Moldova, România, și alte state; - Studiul legislației procesual-penale, al practicii aplicării acesteia, precum și analiza literaturii juridice și științifice generale referitoare la aspectele legate de încetarea procesului penal; - Identificarea și studierea aspectelor generale privind încetarea procesului penal la judecarea cauzei în fond; - Analiza instrumentelor naționale, internaționale în materie de încetare a procesului penal de către instanța de judecată; - Determinarea și cercetarea garanțiilor procesuale care asigură realizarea scopului procesului penal și a drepturilor participanților la procesul penal; - Realizarea unei analize conceptuale a temeiurilor și condițiilor încetării procesului penal, și identificarea lacunelor în reglementarea juridică din acest domeniu și a problemelor de aplicare a legii care decurg din acestea; - Analiza și evaluarea reglementărilor legale privind încetarea procesului penal din legislația altor state; - Cercetarea practicii judiciare naționale, a hotărârilor Curții Constituționale a RM, a României, privind soluția încetării procesului penal; - Formularea propunerilor de lege ferenda, și a recomandărilor, menită să eficientizeze practica judiciară și să optimizeze soluția încetării procesului penal.

Noutatea și originalitatea științifică se manifestă în cercetarea multiaspectuală a instituției încetării procesului penal la judecarea cauzelor penale în fond, în special a temeiurilor legale și a soluțiilor dispuse de instanțele de judecată în baza lor fiind trasate căile de perfecționare a practicii judiciare autohtone din acest domeniu.

Problema științifică importantă soluționată vizează analiza teoretică și juridică a instituției încetării procesului penal în faza de judecare a cauzei, precum și evaluarea normelor procedurale care stabilesc circumstanțele și motivele aplicării acestei soluții. Cercetarea examinează, totodată, corelațiile acestei instituții cu alte mecanisme procesuale și penale, având ca scop facilitarea aplicării corecte și uniforme a legislației procesual-penale, protejarea drepturilor fundamentale ale persoanei implicate și perfecționarea cadrului normativ existent în domeniu.

Semnificația teoretică. Prezenta lucrare își propune să contribuie la dezvoltarea doctrinei procesual-penale printr-o analiză complexă a instituției încetării procesului penal în faza judecării în fond. Ea se distinge prin faptul că abordează în mod sistematic cadrul normativ, jurisprudența relevantă și aspectele teoretice controversate legate de temeiurile, condițiile și efectele încetării procesului penal, oferind o interpretare actualizată în contextul evoluțiilor legislative recente din Republica Moldova.

Valoarea aplicativă a lucrării. Propunerile formulate în cadrul prezentei teze contribuie la perfecționarea legislației procesual penale prin identificarea lacunelor și oferirea unor soluții concrete de îmbunătățire a normelor privind încetarea procesului penal în etapa judecării în fond. Recomandările practice și argumentele susținute prin jurisprudență și doctrină se adresează practicienilor – avocați, procurori, judecători – sprijinind aplicarea corectă, coerentă și unitară a dispozițiilor legale. Totodată, lucrarea oferă un suport valoros pentru mediul academic și procesul de instruire juridică, fiind utilă în formarea profesională inițială și continuă a specialiștilor din domeniul dreptului.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele științifice ale tezei de doctorat au fost implementate în procesul aplicării directe a normelor de drept, doctorandul fiind judecător în cadrul Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani.

АННОТАЦИЯ

ПЭУН Петру. Теоретические и практические аспекты прекращения уголовного производства при рассмотрении уголовного дела по существу. Диссертация на соискание ученой степени доктора права по специальности 554.03 – Уголовный процесс. Кишинэу, 2026.

Структура диссертации: Введение, четыре главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 263 наименований, 206 страниц основного текста. По теме диссертации опубликовано 9 научных работ.

Ключевые слова: уголовный процесс, рассмотрение дела по существу, юридическое основание, прекращение уголовного процесса.

Цель работы - всестороннее исследование института прекращения уголовного процесса на стадии судебного разбирательства по существу, с акцентом на анализ законодательных положений, соответствующей судебной практики и способов применения судами оснований для прекращения, а также юридических последствий для участников уголовного процесса.

Задачи исследования включают: анализ доктринальной ситуации в области прекращения уголовного дела по существу в РМ, Румынии и других странах; изучение уголовно-процессуального законодательства, практики его применения, а также анализ общей юридической и научной литературы, касающейся прекращения уголовного процесса; выявление и изучение общих аспектов прекращения уголовного процесса при рассмотрении дела по существу; анализ национальных и международных инструментов, регулирующих прекращение уголовного процесса судом; определение и исследование процессуальных гарантий, обеспечивающих достижение целей уголовного процесса и соблюдение прав его участников; концептуальный анализ оснований и условий прекращения уголовного процесса, выявление пробелов в правовом регулировании и проблем правоприменения, вытекающих из этих пробелов; анализ и оценка правовых норм о прекращении уголовного процесса в законодательствах других государств; исследование национальной судебной практики, решений КС РМ, Румынии по вопросам прекращения уголовного процесса; формулирование предложений по совершенствованию законодательства и рекомендаций, направленных на повышение эффективности судебной практики и оптимизацию решений о прекращении уголовного процесса.

Научная новизна и оригинальность диссертации проявляются в многоаспектном исследовании института прекращения уголовного процесса при рассмотрении дел по существу, особенно в отношении законных оснований и решений, принимаемых судами на их основе, с определением путей совершенствования отечественной судебной практики в данной области.

Важная решённая научная проблема заключается в исследовании и анализе особенностей принятия решения о прекращении уголовного процесса судом при рассмотрении дела по существу, что позволило прояснить - как для теоретиков, так и для практиков - правовые основания прекращения, разграничение приговора и прекращения уголовного процесса от других видов судебных решений, с целью оптимизации уголовно-процессуальной доктрины в данной сфере путём формулирования и обоснования предложений по совершенствованию законодательства.

Теоретическая значимость. Настоящая работа направлена на развитие уголовно-процессуальной доктрины посредством комплексного анализа института прекращения уголовного процесса на стадии рассмотрения дела по существу. Работа отличается системным подходом к нормативной базе, релевантной судебной практике и теоретическим спорам, связанным с основаниями, условиями и последствиями прекращения уголовного процесса, предлагая актуальную интерпретацию в контексте недавних законодательных изменений в РМ.

Практическая ценность работы. Предложения, сформулированные в диссертации, способствуют совершенствованию уголовно-процессуального законодательства путём выявления пробелов и представления конкретных решений по улучшению норм, касающихся прекращения уголовного процесса на стадии судебного разбирательства. Практические рекомендации и аргументы, подкреплённые судебной практикой и доктриной, адресованы практикующим юристам - адвокатам, прокурорам, судьям, работа представляет собой ценный ресурс для академической среды и юридического образования, полезна как в начальной, так и в последующей профессиональной подготовке специалистов в области права.

Внедрение научных результатов. Научные результаты диссертационной работы были внедрены в процесс прямого применения правовых норм, поскольку соискатель ученой степени работает судьёй в Кишинёвском суде.

ABSTRACT

PĂUN Petru. Theoretical and practical aspects of the termination of criminal proceedings upon trial on the merits of the criminal case. Doctoral Thesis in Law, Specialty 554.03 – Criminal Procedure Law. Chișinău, 2026.

Structure of the thesis: Introduction, four chapters, general conclusions and recommendations, bibliography comprising 263 titles, 206 pages of main text. A total of 9 scientific papers have been published on the topic of the dissertation.

Keywords: criminal proceedings, trial on the merits, legal grounds, termination of criminal proceedings.

Purpose of the research – to conduct a comprehensive study of the institution of termination of criminal proceedings at the trial stage, with an emphasis on analyzing the legal provisions, relevant judicial practice, the manner in which courts apply the grounds for termination, as well as the legal implications for participants in criminal proceedings.

The research objectives include: analysis of the doctrinal situation regarding the trial of criminal cases on the merits in the Republic of Moldova, Romania, and other countries; study of criminal procedural legislation, its practical application, as well as analysis of general legal and scientific literature related to the termination of criminal proceedings; identification and examination of general aspects related to termination of criminal proceedings during the trial phase; analysis of national and international instruments governing the termination of criminal proceedings by the court; identification and study of procedural safeguards that ensure the realization of the purpose of the criminal process and the rights of the participants; conceptual analysis of the grounds and conditions for the termination of criminal proceedings, identification of gaps in legal regulation and problems in law enforcement arising from these gaps; analysis and evaluation of legal provisions on termination of criminal proceedings in the legislation of other countries; research into national judicial practice and decisions of the Constitutional Court of the Republic of Moldova and Romania regarding the termination of criminal proceedings; formulation of proposals *de lege ferenda* and recommendations aimed at improving judicial practice and optimizing the termination process in criminal cases.

Scientific novelty and originality of the thesis are reflected in the multifaceted study of the institution of termination of criminal proceedings during trial, particularly regarding legal grounds and the decisions issued by courts based on them, with the aim of identifying ways to improve national judicial practice in this field.

The major scientific problem solved consists in the investigation and analysis of the particularities of court decisions to terminate criminal proceedings during the trial phase. This has led to a clearer understanding - both for theorists and practitioners - of the legal grounds for termination, the distinction between a judgment and a termination decision, and other types of court rulings, with the purpose of optimizing criminal procedural doctrine in this area through the formulation and justification of *de lege ferenda* proposals.

Theoretical significance. This work aims to contribute to the development of criminal procedural doctrine by offering a complex analysis of the institution of termination of criminal proceedings during the trial stage. It stands out through a systematic approach to the normative framework, relevant case law, and controversial theoretical issues regarding the grounds, conditions, and effects of termination, offering an up-to-date interpretation in light of recent legislative developments in the Republic of Moldova.

Practical value of the thesis. The proposals formulated in this thesis contribute to the improvement of criminal procedural legislation by identifying legal gaps and offering concrete solutions to enhance the provisions concerning termination during trial. The practical recommendations and arguments, supported by case law and doctrine, are addressed to legal practitioners - lawyers, prosecutors, judges - to support the correct, consistent, and uniform application of legal provisions. At the same time, the thesis provides a valuable resource for academia and legal education, being useful both for initial and continuous professional training of legal professionals.

Implementation of scientific results. The scientific results of the doctoral thesis have been implemented in the process of direct application of legal norms, as the PhD candidate serves as a judge at the Chișinău Court, Buiucani office.

PĂUN Petru

**ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICE ALE ÎNCETARII PROCESULUI
PENAL LA JUDECAREA IN FOND A CAUZEI PENALE**

SPECIALITATEA: 554.03 – DREPT PROCESUAL PENAL

Rezumatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: _____

Formatul hârtiei 60x841/16

Hârtie offset. Tipar offset.

Tiraj 25 ex

Coli de tipar. 2.1.

Comanda nr. _____

Editura

Tipografia „Pulsul Pieții”

Str. Gh. Iablockin nr. 5, Chișinău